

ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟΣ (2)

Στίχος : Είναι μια γραμμή ενός ποιήματος που είναι φτιαγμένη σε ορισμένο μέτρο και ρυθμό.

Οι στίχοι παίρνουν την ονομασία τους :

1) Ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών : μονοσύλλαβη, δισύλλαβη, τρισύλλαβη μεχρι και εικοσιδυοσύλλαβοι. (15σύλλαβος : στίχος δημοτικού τραγουδιού)

2) Από το μέτρο : ιαμβικοί, τροχαϊκοί κτλ.

3) Ανάλογα με τον τόνο της τελευταίας τους λέξης :

λήγουσα   →   οξύτονος

παραλήγουσα   →   παροξύτονος

προπαραλήγουσα   →   προπαροξύτονος

4) Όταν έχει στο τελευταίο του μετρικό πόδι μια ή περισσότερες συλλαβές λιγότερες από το κανονικό τότε λέγεται **καταληκτικός** π.χ.

υ υ - / υ υ - / υ υ - / υ

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη

ενώ ονομάζομε **ακατάληκτο** ένα στίχο, όταν έχει πλήρες το τελευταίο μετρικό πόδι π.χ.

υ υ - / υ υ - / υ υ -

και στην κόμη στεφάνι φορεί

5) Υπάρχουν στίχοι με ομοιοκαταληξία και στίχοι ελεύθεροι (έχει καταργηθεί η ομοιοκαταληξία)

6) **Ελεύθερος Στίχος :** έχει δική του αρχιτεκτονική και δική του αισθητική. Ο ρυθμός σχηματίζεται από την ολοκλήρωση μιας φράσης που περιλαμβάνεται μια σκέψη. Ο στίχος μπορεί να απαρτίζεται και από μια λέξη, όταν ο ποιητής θέλει να τονίσει μια έννοια. Η στροφή πάλι καθορίζεται από το άπλωμα μιας σκέψης ή ενός θέματος.

Στροφή : Αποτελείται από ένα αριθμό στίχων και έχει μια ρυθμική και λογική ενότητα.

Μορφές των στροφών : Είναι ανάλογες με τον αριθμό των στίχων που συνταιριάζονται, για να τις απαρτίσουν. Έχουμε στροφές δίστιχες, τρίστιχες, τετράστιχες κλπ. (καλύτερα μέχρι 8στιχες).

Συνίζηση : Είναι η συνεκφώνηση δυο φωνηέντων που βρίσκονται κοντά κοντά σαν ένα δίχως να κάνουμε δίφθογγο. Δηλαδή, δυο συλλαβές που η μια έχει στο τέλος και η άλλη στην αρχή φωνήεν, λογαριάζονται για μια. Η συνίζηση είναι από-τέλεσμα φωνητικό και όχι της γραφής. Στο μέτρημα του στίχου θα τις λογαριασούμε για **Μια** συλλαβή. Συνίζηση δε γίνεται **ποτέ στο τέλος του στίχου**. Με τη συνεκφώνηση κρατιέται ο ρυθμός του στίχου που αλλιώς θα εξαφανιζόταν

Π.χ. υ - / υ - / υ - / υ - / υ - / υ - / υ - / υ

Κοιμάται ο νέος ωραίος βοσκός στη χλόη το μεσημέρι

Χασμωδία : Είναι η ηχητική κακοφωνία που δημιουργείται, όταν αναγκάζομαστε να προφέρουμε τα διαδοχικά φωνήεντα ή διφθόγγους δυο συνεχόμενων λέξεων π.χ. « είναι /ανθέων » ή της ίδιας λέξης π.χ. «εορτή » ως χωριστές συλλαβές. Γίνεται το αντίθετο απ'ό,τι στη συνίζηση. Η χασμωδία είναι λάθος και οι ποιητές την αποφεύγουν συνήθως με συνίζηση.

Τομή : Παρουσιάζεται στους πολυσύλλαβους στίχους (11σύλλαβους και πάνω). Είναι το σταθερό χώρισμα στη μέση περίπου του στίχου, γίνεται πάντα μετά από ορισμένη συλλαβή στο τέλος μιας λέξης. Η Τομή υποδηλώνει ένα μικρό σταμάτημα στην απαγγελία σαν να υπήρχε κόμμα. Τα δυο κομμάτια που δημιουργούνται από την τομή ονομάζονται **Ημιστίχια ή Μισόστιχα**.

π.χ. κάτω στο γιαλό // κάτω στο περιγιάλι

Διασκελισμός : Είναι το φαινόμενο κατά το οποίο το νόημα ενός στίχου συνεχίζεται και στον αμέσως επόμενο.

π.χ. Ωσάν γλυκόπνοο
δροσάτο αεράκι
μέσα σε ανθότοπο

Παρήχηση : Είναι η επανάληψη σε γειτονικές συλλαβές ή λέξεις του ίδιου ή των ίδιων συμφωνικών φθόγγων. Π.χ. παρήχηση γ και λ

είχε ο γιαλός της γλύκας γυρογιάλι

Ποιητική άδεια (Ποιητική αδειά - κατά ποιητική άδεια)

Είναι η παρέκκλιση (απομάκρυνση) του ποιητικού λόγου από τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες για μετρικές συνήθως ανάγκες. Η ποιητική άδεια παρέχει ελευθερία όχι μόνο στην ορθογραφία, τη χρήση των λέξεων και τη φραστική διάρθρωση, αλλά και στη χρονική ή τοπική σχέση και σύνδεση των γεγονότων. Π.χ.

- 1) Παραβίαση τονισμού : ερχέται αντί έρχεται
- 2) Παραβίαση του τυπολογικού της γραμματικής :
Εκει μέσα ατάρακτος
θέλω εγώ συντριφθην (= συντριφθηναι)
Γυρεύοντάς σας
- 3) Παραβίαση συντακτικού :
Σχισμένη υπό μυρίας
Πρώρας αφρίζει η θάλασσα (αντί : υπό μυρίων πρώρων)
- 4) Παραβίαση της ενότητας τόπου, χρόνου, δράσης π.χ. ο Αισχύλος στον «Αγαμέμνονα» ενώ παρουσιάζει στη μια σκηνή την εκπόρθηση και καταστροφή της Τροίας από τους Έλληνες, στην αμέσως επόμενη δείχνει τον Αγαμέμνονα να έχει φτάσει κιόλας θριαμβευτής στο Άργος.

Ο Μ Ο Ι Ο Κ Α Τ Α Λ Η Ξ Ι Α

Ομοικαταληξία : Έχουμε, όταν οι φθόγγοι των στίχων από το τελευταίο τονισμένο φωνήεν και πέρα είναι οι ίδιοι.
ή
Ρίμα
Η ομοικαταληξία δεν ήταν ποτέ απαραίτητο στοιχείο της νεοελληνικής ποίησης. Κανένα δημοτικό τραγούδι, εκτός από τα ερωτικά δίστιχα, δεν έχει ομοικαταληξία.

Μορφές ομοικαταληξίας : Ανάλογα με τη θέση του τόνου στην τελευταία λέξη του στίχου :

- α) Οξύτονη :** όταν η ομοικαταληξία γίνεται στην τελευταία συλλαβή δυο στίχων. Π.χ. ερχομός - χωρισμός
β) Παροξύτονη : όταν η ομοικαταληξία γίνεται στις δυο τελευταίες συλλαβές δυο στίχων. Π.χ. μετάξι - αλλάξει
γ) Προπαροξύτονη : όταν η ομοικαταληξία γίνεται στις τρεις τελευταίες συλλαβές δυο στίχων. Π.χ. πέρατα - ξυλοκέρατα

Τρόποι ή Είδη Ομοικαταληξίας :

- 1) **Ζευγαρωτή :** όταν ο πρώτος στίχος ομοικαταληκτεί με το δεύτερο, ο τρίτος με το τέταρτο κτλ. (**ααββγγ** κ.λπ.)
- 2) **Πλεχτή :** όταν ο πρώτος στίχος ομοικαταληκτεί με τον τρίτο και ο δεύτερος με τον τέταρτο (**αβαβ**)
- 3) **Σταυρωτή :** όταν ομοικαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τέταρτο και ο δεύτερος με τον τρίτο (**αββα**)
- 4) **Ζευγαροπλεχτή :** όταν ομοικαταληκτεί ο πρώτος στίχος με το δεύτερο, ο τρίτος με τον πέμπτο και ο τέταρτος με τον έκτο (**ααβγβγ**)
- 5) **Ανάμικτη ή Ανακατωτή :** όταν οι στίχοι που ομοικαταληκτούν δεν είναι βαλμένοι συμμετρικά, αλλά όπως θέλει ο ποιητής.